

VIIPURIN SUOMALAISEN
KIRJALLISUUSSEURAN
TOIMITTEITA

19

Arki, kirkko, artefakti

Viipurin kulttuurihistoriaa
Ruotsin ajalla (n. 1300–1710)

TOIM.
PETRI KARONEN

Kannen kuvat:

Hämeessä ja Viipurin läänissä 1630-1650-luvulla toimineen maanmittari Anders Strengin (k. n. 1644) vuoden 1640 tienoilla laatima Viipurin asemakaava (O. A. Oxehufwudin jäljennös 1800-luvun jälkipuoliskolta).

Museovirasto: Historian kuvakokoelma

Johan Grummellierin (mestari 1682-1701/1707) valmistama barokkinen juomakannu.

Reitzin säätöön kokoelmat.

Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 19

Arki, kirkko, artefakti - Viipurin kulttuurihistoriaa Ruotsin ajalla (n. 1300-1710)

Toimittanut: Petri Karonen

Graafinen suunnittelu ja taitto: Eemeli Nieminen

ISBN (painettu): ISBN 978-952-67216-4-4

ISBN (PDF): ISBN 978-952-67216-5-1

ISSN: 1236-4304

Painettu: 2017, Juvenes Print

Painosmäärä: 200kpl

Ensimmäinen painos.

Julkaisija: Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura, Helsinki

VIIPURIN LINNAN UUDEN KANSLIAKAMARIN MUOTOKUVAT 1654

PAULA MÄKELÄ, HANNA PIRINEN

Hallitsijoiden, virkamiesten ja eri alojen oppineiden muotokuvat yleistyivät 1600-luvulla. Virallisuoteisissa tiloissa, kuten virastojen istuntosaleissa ja vastaanottotiloissa oli muotokuvakokoelmia. Kuvat osoittivat valtion poliittisen järjestelmän pysyvyyttä ja vahvaa keskitettyä hallintoa. Muotokuvat korostivat myös ansioituneiden virkamiesten roolia hallinnossa. Viipurin linna edusti Ruotsin valtakunnan itäistä vartioasemaa, ja siten muotokuvilla oli kytkös harjoitetun idänpolitiikan keskeisiin toimijoihin. Kansliakamarin seinille oli ripustettu vuonna 1654 seuraavien mahtihenkilöiden muotokuvat:

1. Kuningas Kustaa Vaasa (1496–1560)
2. Kuningas Eerik XIV (1533–1577)
3. Kuningas Juhana III (1537–1592)
4. Kuningas Kaarle IX (1550–1611)
5. Kuningas Kustaa II Aadolf (1594–1632)
6. Kuningatar Kristiina (1626–1689)
7. Leskikuningatar, Brandenburgin Maria Eleonoora (1599–1655)
8. Kreivi, valtakunnan drotsi Per Brahe nuorempi (1602–1680)
9. Kreivi, valtakunnan marski Jakob De la Gardie (1583–1652)
10. Valtakunnan amiraali Karl Karlsson Gyllenhielm (1574–1650)
11. Valtakunnan kansleri Axel Oxenstierna (1583–1654)
12. Valtakunnan veromestari Gabriel Bengtsson Oxenstierna (1586–1656)
13. Valtaneuvos Erik Gyllenstierna (1602–1657)¹⁸

Hallitsijoiden muotokuvista levitettiin kopiosarjoja ympäri valtakuntaa. Suomen kansallismuseon kokoelmiin kuuluu Vaasa-suvun muotokuvakokonaisuus, joka on peräisin 1700-luvun alusta. Se toistaa jo 1500-luvun aikana vakiintunutta muotokuvagallerioiden periaatetta. Henkilöiden esittämistapa perustuu graafiseen esikuvaan. Tunnistaminen varmennetaan nimikoinnilla ja elämänvaiheita osoittavilla vuosiluvuilla.

rinnalla arvostetuimpiin taideteoslajeihin. Varhaisten muotokuvien esitystapa oli kuitenkin varsin kaavamainen, ja tunnistettavuus varmennettiin nimikoivin tekstein. Hallitsijoiden, oppineiden ja runoilijoiden kaltaisten julkisten henkilöiden muotokuvat kopioitiin vanhemmasta maalauksesta tai toteutettiin graafisen esikuvan mukaan. Muotokuvat, kuten muutkin maalauslajit, tehtiin tilauksen mukaisesti.

Käsityöläiset liikkuvat koulutukseensa kuuluvalla kisällikierroksella eri mestareiden työhuoneilla koko Itämeren piirissä. Rakennusalan parhaat erikoisam-

Kuningas Kustaa Vaasa
(1496-1560)

Kuningas Eerik XIV
(1533-1577)

Kuningas Juhana III
(1537-1592)

Kuningas Kaarle IX
(1550-1611)

Kuningas Kustaa II Aadolf
(1594-1632)

Kuningatar Kristiina
(1626-1689)

mattilaiset ja maalarit siirtyivät kuninkaallisten linnojen työmaalta toiselle, mutta myös konterfejarit viettivät kiertelevää elämää ja kulkivat laajalla alueella etsimässä työtilauksia. Arvostetuimpia työtilaisuuksia tarjosivat laajennettavien ja ajanmukaistettavien linnojen rakennus- ja sisustushankkeet. Linnojen edustustiloihin hankittiin myös laajoja virallisuonteisia muotokuvasarjoja.

Suurvaltakaudella ruotsalaisen keskushallinnon kehittyminen johti siihen, etteivät vain linnat, vaan myös valtakunnan eri osien alueelliset keskuskeskukset, alkoivat vetää puoleensa entistä monipuolisemmin maalareiden ja konterfeija-